

УДК 371.512

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІСІЙ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Жбанов Кирило, Пасічник Наталя

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Пасічник Н.О.

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті проведений порівняльний контент-аналіз текстів місії педагогічних університетів України за обраними диференційованими темами функцій закладів вищої освіти. Контент-аналіз показав, що традиції, закладені у сфері українського навчання та дослідження, сприйняті педагогічними університетами: навчальна та дослідницька функції заявляються як пріоритетні в місіях більшості закладів вищої освіти. Також проведений статистичний аналіз текстів місій на їх обсяги та частоту використання слів та словосполучень.

***Ключові слова:** педагогічний університет, текст місії, функції університету, теми функцій університету, контент-аналіз, статистичний аналіз.*

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE MISSIONS OF THE UKRAINIAN PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

Kyrylo Zhbanov, Natalia Pasichnyk

Scientific supervisor: doctor of historical sciences, professor N.O. Pasichnyk

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University

The article presents a comparative content analysis of the texts of the missions of the pedagogical universities of Ukraine by selected differentiated topics of the functions of higher education institutions. Content analysis showed that the traditions laid down in the field of Ukrainian teaching and research are adopted by the pedagogical universities: the teaching and research functions are declared to be a priority in the missions of most higher education institutions. The statistical analysis of the mission texts on their volumes and frequency of use of words and phrases was also carried out.

***Keywords:** pedagogical university, mission text, university functions, topics of university functions, content analysis, statistical analysis.*

Функції університету розглядаються як напрямок діяльності, що відповідає його специфіці та соціальному призначенню. Чітке розуміння та

визначення функцій забезпечує стійкість діяльність університету на користь соціальної системи. Основні функції університету обґрунтували класики «ідеї університету» В. Гумбольдт, Д. Ньюмен, М. Вебер, К. Ясперс, Х. Ортега-и-Гассет та ін. Однією з важливих особливостей сучасної ситуації є віддалення від загальних орієнтирів, вироблених у системі класичної університетської освіти. Класика пов'язана зі стійкістю, традиціями, зразками та еталонами, з якими необхідно зв'язати свою діяльність. У сучасній освіті на зміну традиціям прийшли інновації, на зміну стійкості – невизначеність, на зміну однаковості – плюралізм [1; 2; 5; 6; 7].

В даний час до пошуку «ідеї університету» включені не лише вчені та політики, а й самі університети. У текстах місій університети визначають своє призначення, розуміння своєї високої мети, прояснюють «чим є організація і якою вона прагне бути», показують «відмінність організації від інших, їй подібних» [4, с. 20]. Дослідники перспектив розвитку університетської освіти оцінюють процес активізації діяльності університетів з вироблення місій з двох крайніх позицій:

– як відповідь на необхідність виживати в умовах «зростаючої прагматики», спробу зберегти гуманітарну складову університетської освіти [4, с. 80];

– як зростаючу прагматику університетів, «нову дискурсивну практику» сучасних університетів, де місія стає маркетинговим ходом для залучення нових абітурієнтів та ресурсів [1, с. 129].

Метою нашого дослідження є порівняльний контент-аналіз текстів місій педагогічних закладів вищої освіти України. Для дослідження нами були відібрані 17 вищих навчальних закладів – генеральна сукупність українських педагогічних університетів.

Одиницею контент-аналізу став смисловий фрагмент тексту, що за змістом відповідає одній з п'яти основних функцій, позначених класиками «ідеї університету»: навчальної, дослідницької, професійної, соціокультурної, виховної. Далі ми виявили пріоритети, зазначені у текстах місій педагогічних

закладів вищої освіти (ЗВО) України. Розглянемо кожну функцію окремо.

Навчальна та дослідницька функції, описані Вільгельмом фон Гумбольдтом, стали візитівкою університету. Навчальна функція, як відомо, спочатку була спрямована на передачу та засвоєння нового знання. Специфічним для університету способом отримання справжнього знання є дослідницька діяльність, до якої університетські професори залучають студентів. У текстах місій педагогічних університетів, які стосуються функції навчання, найбільш широко висловлені такі теми:

- формування нових способів мислення (Н1);
- створення академічного середовища (Н2);
- створення освітніх сервісів (Н3);
- просування знань по всьому світу (Н4).

Традиційно університети стоять на позиції свободи наукових досліджень. Залучення студентів педагогічних університетів до науково-методичної роботи сприяє їх духовному вихованню. Виховну силу науки класики бачили у розвитку розуму, розглядаючи розум як джерело високої моральної сили, яке відкриває шлях до абсолютної Істини і є основою розвитку індивідуальності. Теми сучасного звучання реалізації дослідницької функції у текстах місій педагогічних університетів були такими:

- глобальний контекст дослідження (Д1);
- передові дослідження (Д2);
- інноваційність результатів дослідження (Д3);
- міжнародна відкритість та співробітництво (Д4).

Розвиток у ХХ ст. промисловості та ринкових відносин актуалізувало професійну функцію університетів. Сенс університетської (в тому числі педагогічної) освіти бачиться в тому, щоб сприяти «спроценню пристосуванню до нинішньої економічної ситуації» [9, с. 356]. Як наслідок, теми сучасного звучання професійної функції у текстах місій педагогічних ЗВО України були такими:

- економічна та підприємницька діяльність (П1);

- підготовка професійних кадрів (П2);
- сталий розвиток регіону (П3).

Сучасний університет традиційно взаємодіє з суспільством у різних формах, зберігаючи культурну спадщину і самобутність, формуючи культурні зразки. Виходячи з того, що сучасний університет має готувати не просто знаючого професіонала, а культурну людину, то постає необхідність реалізації університетом соціокультурної функції. Темі сучасного звучання такої функції в текстах місій педагогічних університетів України є такими:

- служіння суспільству, нації, світу (С1);
- співробітництво та обмін культурами (С2);
- опора на історичне коріння та традиції (С3);
- розвиток духовності (С4).

Виховання особистості в текстах місій педагогічних університетів розкривається у наступних темах:

- формування життєстверджуючих цінностей (В1);
- особистісне та інтелектуальне зростання (В2);
- виховання лідерів, здатних приймати рішення (В3);
- стимулювання конкурентоспроможності (В4).

У розрізі різних педагогічних університетів теми сучасного звучання перелічених вище функцій наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Контент-аналіз текстів місій педагогічних університетів за визначеними темами функцій

інтелектуального зростання студентів та викладачів. В академічному середовищі університету формуються найвищі стандарти інтелектуально-пізнавальної діяльності.

У текстах місій університетів з Переяслава, Харкова, Тернополя, Кропивницького та Полтави зазначені якості, які мають формуватися в академічному середовищі: критичне мислення, творчі здібності, культура співробітництва, етичні норми поведінки, комунікативність, соціальна адаптивність, громадянськість, самодисципліна, відповідальність, новаторський дух, толерантність, ініціативність, амбітність. Ознакою нової доби у реалізації навчальної функції університетів з Києва, Сум, Глухова, Харкова, Мелітополя та Тернополя стала тема створення освітніх сервісів як системи послуг, вкладених у задоволення освітніх потреб населення. Крім того, свою місію педагогічні університети з Кропивницького, Полтави, Мелітополя, Переяслава та інженерно-педагогічна академія з Харкова бачать у розвитку освітніх сервісів, у тому числі з використанням онлайн-ресурсів, що став можливим у зв'язку зі зміною ставлення до знання. Контекст просування знань у всьому світі досить вузько представлений у місіях педагогічних університетів. Навпаки, педуніверситети з Одеси, Мелітополя, Києва, Вінниці, Дрогобича пропонують спектр освітніх програм для різного віку та категорій населення, причому акцент робиться не лише на різноманітності, а й на привабливості освітніх послуг.

Переважна більшість педагогічних ЗВО позиціонують свою освіту як якісну та вбачають своє призначення у покращенні глобального суспільства. Вони усвідомлюють свої сили та можливості у виявленні, збереженні та розповсюдженні знань.

У контексті реалізації дослідницької функції педагогічні університети прагнуть визначити передові напрями та теми досліджень, які актуальні у теперішній час. У текстах місій університетів з Переяслава, Мелітополя, Бердянська, Умані, Луганська та Кривого Рога виразно висвітлюється прагнення глобального прориву у вирішенні загальносвітових завдань:

покращення, зміна світу, вирішення проблем людства. Очевидно, що такі університети живуть інтересами українського суспільства, прагнуть змінити державу на краще, відкрити українцям нові горизонти.

У місіях університетів з Києва, Умані, Кропивницького, Тернополя, Полтави, Мелітополя та Переяслава знаходить місце тема співробітництва у вирішенні дослідницьких завдань міжнародного масштабу. Ці університети прагнуть збільшення частки участі у міжнародних наукових проектах. Особливість сьогодення – це відкритість у наукових дослідженнях. Зрозуміло, що університет повинен бути готовий до співпраці на основі взаємного обміну інформацією та документацією.

В текстах місій педагогічних університетів не спостерігається міжнародного визнання та лідерства у певних сферах наукової діяльності.

Професійна функція педагогічних університетів передбачала підготовку кадрів, здатних до включення до професійної діяльності. На перший план у системі підготовки виходить оволодіння професійними компетентностями, орієнтація особи на підвищення свого професійного рівня, професійний успіх. Нова тема для сучасного педагогічного університету – економічна та підприємницька діяльність. Педагогічні ЗВО з Одеси, Харкова, Дрогобича, Кривого Рога та Києва все активніше розвивають дослідження в галузі економічної та підприємницької діяльності. Університети з Вінниці, Кропивницького, Переяслава, Полтави та Мелітополя концентрують особливу увагу в текстах місій на підготовці професійних кадрів та забезпеченні сталого розвитку регіону. Очевидно, підвищення соціально-економічної ролі регіонів призводить до того, що університет опиняється в центрі розвитку регіону, більше того, сучасний університет не може розвиватися і жити поза регіональним соціумом. У свою чергу, у регіонах зростає ступінь довіри до університетів, визнання їхнього експертного потенціалу як з боку регіональних органів управління, так і населення. Експертна функція стає затребуваною завдяки високому інтелектуальному потенціалу університетів, їх здатності давати професійні оцінки та будувати науково-обґрунтовані прогнози в різних

сферах діяльності. Втім, експертна функція у текстах місій виражена слабо.

У сфері реалізації педагогічними університетами соціокультурної функції, за традицією, підтримується тема соціального служіння суспільству. Для сучасних педагогічних університетів характерне широке соціальне залучення, партнерство із суспільством. Помітно посилюється регіональна присутність університету, участь у громадській та культурній дискусії.

В якості пріоритетних в текстах місій університетів з Тернополя, Дрогобича, Вінниці, Кропивницького, Києва, Полтави та Одеси заявлено тему співпраці та культурного обміну. Обмін та співпраця між культурами та цивілізаціями стає нормою сучасного життя.

Силу та впевненість педагогічним університетам з Києва, Харкова, Кропивницького, Одеси дає опора на історичне коріння, історичне місце. Університети прагнуть надихнути покоління і зробити свій внесок у історичний розвиток країни. Виконують вони цю роль через випускників, покликаних відігравати провідні ролі у суспільстві.

Найбільш солідарними є педагогічні університети у визнанні необхідності працювати над особистісним та інтелектуальним зростанням студентів. Університети з Переяслава, Мелітополя, Тернополя, Сум, Глухова розуміють важливість проблеми виховання лідерів, здатних приймати рішення. Університети мають на меті виховати лідерів, які орієнтовані на обґрунтовані та гуманні рішення, готові жити у взаємопов'язаному світі.

Крім того, нами були проаналізовані статистичні показники кількості символів та слів у текстах місій (таблиця 2) та кількісні показники використання типових слів у текстах (таблиця 3).

Таблиця 2. Статистичні показники кількості символів та слів у текстах місій українських педагогічних університетів

Середня кількість символів	Максимальна кількість символів	Максимальна кількість слів	Середня кількість слів	Мінімальна кількість символів	Мінімальна кількість слів
563,0435	110,00	1280,00	61,2609	11,00	144,00

Таблиця 3. Кількісні показники текстів місії педагогічних університетів

Середня довжина речення	«освіти»	«наукових»	«розвитку»	«університету»	«фахівців»	«України»	«суспільства»	«діяльності»	«забезпечення»	«формування»	«підготовки»	«культури»	«досліджень»	«інноваційного»	«професійної»	«особистості»	«якості»	«навчання»	«знань»	«створення»
50	48	31	27	19	19	8	12	11	9	16	13	15	13	14	9	11	10	14	10	6

Таким чином, порівняння місії українських педагогічних університетів дає можливість зробити такі висновки.:

1. Розпочатий класиками «ідеї університету» процес осмислення соціокультурного образу університету продовжується і нині. Місія є формою участі самих університетів у виявленні соціально значимих функцій сучасної університетської освіти.

2. Традиції, закладені у сфері українського навчання та дослідження, сприйняті педагогічними університетами: навчальна та дослідницька функції заявляються як пріоритетні в місіях більшості ЗВО.

3. У місіях педагогічних ЗВО знайшли відображення традиційні для університетів теми: соціальне служіння, орієнтація на передові дослідження, формування академічного середовища, виховання у студентів здатності мислити, підготовка кваліфікованих кадрів.

4. Нові теми стосуються створення освітніх сервісів та просування знань у всьому світі; проведення глобальних досліджень на тлі міжнародної відкритості та співпраці; прагнення університетів до економічної та підприємницької діяльності; орієнтації на сталий розвиток регіону; виховання лідерів, націлених на особистісні досягнення та професійний успіх.

5. Не знайшла свого відображення у текстах місії експертна функція. Реалізація цієї функції пов'язана зі здатністю університетів давати професійні оцінки та будувати науково-обґрунтовані прогнози в різних сферах діяльності.

6. Збереження найкращих традицій, закладених педагогічними університетами, пов'язано з позиціонуванням університетами своєї участі у збереженні духовної культури, формуванні культурних еталонів.

7. Статистичний аналіз текстів місій педагогічних університетів показав, що більшості з них властива лапідарність.

Перспективними напрямками досліджень з даної проблематики є аналіз інших груп університетів.

Список літератури

1. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в контексті проблем освіти / В.Г. Кремень // Освітологія: хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / [уклад. В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва]. – К.: ВП „Едельвейс”, 2013. – 728 с.

2. Курбатов С. Між національним та глобальним: місія університету на просторовому перехресті / С. Курбатов // Вища освіта України. – 2013. – Тематичний випуск "Наука і вища освіта". – Додаток 1. – № 2. – С. 45-56.

3. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / Х. Ортега-и-Гассет; [пер. с исп. М.Н. Голубевой, ред. перевода А.М. Корбут]; под общ. ред. М.А. Гусаковского. –Мн.: БГУ, 2005. – 105 с.

4. Гумбольдт К.В. О внутренней и внешней организации высших научных заведений в Берлине / К.В. Гумбольдт; [пер. Л. Григорьевой] // Современные стратегии культурологических исследований: Труды Института европейских культур. Вып. 1. / [отв. ред. Д.П. Бак]. – М., 2000. – С. 68 -83.

5. Пінчук Є.А. Специфіка, завдання та функції сучасного університету / Є.А. Пінчук // Вісник Житомирського державного університету / Філософські науки. – 2013. – Випуск 3 (69). – С. 3-8. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/9744/1/1.pdf>

6. Повзун В. Д. Миссия университета как аксиологический феномен / В.Д. Повзун // Электронное научное издание "Аксиология и инноватика образования". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.orenport.ru/axiology/docs/19/17.pdf>

7. Пролєєв С. Суверенітет розуму й місія університету / С. Пролєєв. — [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politdumka.kiev.ua/analytics/politologicaljournalism/133-university-election.html>

8. Сафонова І.О. Діалог культур на аксіологічних засадах – мета-принцип формування міжкультурної компетентності / І.О. Сафонова // Духовність особистості:

методологія, теорія і практика. – 2013. – Випуск 3 (56). – С. 146 -157.

9. Сисоєва С.О. Освіта як відображення сутності та соціально-економічного розвитку суспільства / С.О. Сисоєва // Освітологія: хрестоматія: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / [укладачі: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва]. – К.: ВП „Едельвейс”, 2013. –728 с.

10. Ясперс К. Ідея університету / К. Ясперс / [упоряд. М. Зубрицька та ін.]. – Львів, 2002. – 304 с.